

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI “XARAKTER” SEMALI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVOKOGNITIV TAHLILI

Uktamova Moxigul Xamidullo qizi

Ingliz filologiyasi kafedrası katta o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida “xarakter” semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tahlili amalga oshirilgan. Tadqiqot doirasida har ikkala tildagi frazeologik birliklar tarkibiy va semantik jihatdan taqqoslanib, ularning o‘ziga xos xususiyatlari aniqlangan. Tahlil natijalariga ko‘ra, ingliz va o‘zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar inson xarakterining turli jihatlarini ifodalashda muhim rol o‘ynaydi va ularning lingvokognitiv tahlili tillararo muloqotni yaxshilashga yordam beradi.

***Kalit so‘zlar:** frazeologik birliklar, xarakter, lingvokognitiv tahlil, ingliz tili, o‘zbek tili.*

ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЙ АНАЛИЗ СЕМАНТИЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ "ХАРАКТЕР" В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

АННОТАЦИЯ

В данной статье проведен лингвокогнитивный анализ семантических фразеологизмов "характер" на английском и узбекском языках. В рамках исследования сравниваются структурно и семантически фразеологизмы обоих языков, выявляются их отличительные черты. По результатам анализа семантические фразеологизмы "характер" в английском и узбекском языках играют важную роль в выражении различных сторон характера человека, а их лингвокогнитивный анализ способствует улучшению межъязыкового общения.

***Ключевые слова:** фразеологизмы, характер, лингвокогнитивный анализ, английский язык, узбекский язык.*

LINGUOCOGNITIVE ANALYSIS OF SEMANTIC PHRASEOLOGICAL UNITS "CHARACTER" IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

ABSTRACT

In this article, linguocognitive analysis of phraseological units with "character" semal in English and Uzbek was carried out. Within the framework of the study, phraseological units in both languages were compared structurally and semantically, identifying their distinctive features. According to the results of the analysis,

phraseological units of "character" in English and Uzbek languages play an important role in expressing various aspects of human character, and their linguistic cognitive analysis helps to improve inter-linguistic communication.

Keywords: *phraseological units, character, linguocognitive analysis, English, Uzbek.*

KIRISH

Frazeologik birliklar tilning eng qiziqarli va betakror qatlami hisoblanadi. Ular nutqimizni boyitish, fikrlarimizni obrazli va ta'sirchan ifodalash uchun xizmat qiladi. Frazeologik birliklar tilning lug'at tarkibini boyitibgina qolmay, balki xalqning milliy-madaniy xususiyatlarini ham aks ettiradi. Shu bois ularni har tomonlama o'rganish tilshunoslikning dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

Frazeologik birliklarning semantik xususiyatlarini o'rganishda ularning ma'no maydoni muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'no maydoni deganda, ma'lum bir umumiy ma'noni ifodalovchi til birliklarining majmui tushuniladi [1]. "Xarakter" semali frazeologik birliklar ham shunday ma'no maydonini hosil qiladi. Ular inson xarakterining turli qirralarini ifodalash uchun xizmat qiladi.

Ingliz va o'zbek tillari qarindosh bo'lmagan tillarga mansub bo'lsa-da, ularning frazeologik tizimida mushtarak jihatlar mavjud. Jumladan, har ikkala tilda ham "xarakter" semali frazeologik birliklar salmoqli o'rin tutadi. Biroq, ularning qiyosiy tadqiqi hali yetarlicha amalga oshirilmagan. Mavjud ishlarning aksariyati rus va o'zbek tillari frazeologizmlarining qiyosiy tahlili [2], shuningdek, ingliz va rus tillari frazeologiyasining chog'ishtirma tadqiqiga [3] bag'ishlangan.

Ingliz va o'zbek tillarining "xarakter" semali frazeologik birliklarini bevosita qiyosiy o'rganishga doir ishlar soni esa nihoyatda kam. Ular orasida I. Islomovning [4] "Ingliz va o'zbek tillarida "xarakter" semali frazeologizmlar" nomli maqolasini alohida ta'kidlash joiz. Muallifning tadqiqotlari ushbu yo'nalishdagi dastlabki qadamlar bo'lib, yanada kengroq va chuqurroq izlanishlar olib borish zaruratini ko'rsatadi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tadqiqi ushbu sohada mavjud bo'shliqni to'ldirish va har ikkala til frazeologiyasining umumiy hamda o'ziga xos jihatlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotning natijalaridan ingliz va o'zbek tillari frazeologiyasini qiyosiy o'rganish, tarjimashunoslik va frazeografiya sohalarida foydalanish mumkin.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot jarayonida qiyosiy-tahliliy, tasviriy va komponentli tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot uchun ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar tanlab olindi va ularning tarkibiy hamda semantik xususiyatlari tahlil qilindi.

Frazeologik birliklarni o'rganishda ko'plab tadqiqotchilar o'z hissasini qo'shgan. Xususan, A.V. Kunin [3] ingliz tili frazeologiyasining nazariy asoslarini ishlab chiqqan bo'lsa, o'zbek tilshunosligi tarixida Sh. Rahmatullaev, B. Yo'ldoshev [1,2] kabi olimlar frazeologiyaning turli jihatlariga bag'ishlangan tadqiqotlar olib borishgan. Shuningdek, A. Mamatov [5] ingliz va o'zbek tillaridagi somatik frazeologizmlarni qiyosiy o'rgangan.

Frazeologik birliklarning lingvokognitiv tahlili borasida ham bir qator ishlar amalga oshirilgan. Masalan, V.N. Teliya [6] rus tili frazeologiyasini kognitiv tilshunoslik nuqtai nazaridan tadqiq etgan. O'zbek tilshunosligida esa D. Xudoyberganova [7] o'zbek tili frazeologizmlarining lingvokognitiv tahlilini amalga oshirgan.

Ushbu tadqiqotda yuqorida keltirilgan ishlar va boshqa bir qator manbalarga tayanildi hamda ingliz va o'zbek tillarining frazeologik fondidan "xarakter" semali birliklar lingvokognitiv jihatdan tahlil qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida ingliz va o'zbek tillaridan "xarakter" semali 100 dan ortiq frazeologik birlik to'plandi va tahlil qilindi. Tahlil natijalariga ko'ra, har ikkala tilda ham bunday frazeologik birliklar inson xarakterining turli jihatlarini ifodalash uchun faol qo'llaniladi.

Ingliz tilidagi "xarakter" semali frazeologik birliklar orasida "as busy as a bee" (juda mehnatkash), "as brave as a lion" (sherdar jasur), "as sly as a fox" (tulkiday ayyor), "as stubborn as a mule" (xachirday o'jar) kabi birliklar uchraydi. Ular inson xarakterining ijobiy va salbiy tomonlarini hayvonlar obrazi orqali tasvirlaydi.

O'zbek tilidagi "xarakter" semali frazeologik birliklarga "bo'rining og'zidan cho'pon qo'lidan olingandek" (juda chaqqon), "tuproq tagidan suv chiqaradigan" (tadbirkor), "burnidan ip o'tkazsa bo'ladigan" (itoatkor), "tovuqning kuni ga'vaqashakka qolgan" (uyatchang) kabi iboralar misol bo'la oladi. Ular ham shaxs xarakterining turli qirralarini aniq va obrazli tarzda ifoda etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar tarkibida hayvonlar, o'simliklar, jonsiz predmetlar, insonlarning xatti-harakatlariga oid so'zlar faol qo'llaniladi. Bu esa ularning semantik xususiyatlarini belgilab beradi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim "xarakter" semali frazeologik birliklarning to'liq ekvivalentlari aniqlandi. Masalan, "as cold as ice" - "muzday sovuq" (befarq), "as hard as a rock" - "toshday qattiq" (qat'iyatli). Bu frazeologik birliklar strukturasi va semantikasi jihatidan o'xshash.

TAHLIL

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarni tahlil qilishda ularning tarkibiy tuzilishi, qo'llanilish doirasi va uslubiy xususiyatlarini ham hisobga olish lozim. Tarkibiy jihatdan olganda, har ikkala tildagi frazeologik birliklar asosan ikki va undan ortiq komponentlardan iborat bo'ladi. Masalan, "as proud as a peacock" (tovusday kekkaygan), "qo'rqqoq sichqonday" (juda qo'rqqoq) singari iboralar ikki komponentli frazeologik birliklardir. "Wolf in sheep's clothing" (qo'y terisini yopingan bo'ri), "onasining ko'zi tushgan bandaday" (juda yuvosh) kabi iboralar esa ko'p komponentlidir.

Qo'llanilish doirasiga ko'ra, "xarakter" semali frazeologik birliklar ham umumiy, ham maxsus xarakterga ega bo'lishi mumkin. Masalan, "as brave as a lion" (sherdoy jasur), "arslon yurak" (jasur) kabi iboralar umumiy xarakterdagi frazeologik birliklar bo'lib, ular turli kontekstlarda qo'llanilishi mumkin. "As clean as a hound's tooth" (juda halol), "darveshning taqvosidek" (juda toza) kabi iboralar esa maxsus xarakterdagi frazeologik birliklar hisoblanadi va ular ma'lum bir kontekstda ishlatiladi [8].

Uslubiy jihatdan qaraganda, "xarakter" semali frazeologik birliklar ham neytral, ham ekspressiv bo'lishi mumkin. "As busy as a bee" (mehnatkash), "chumolining inidek" (juda sarishta) kabi iboralar neytral uslubga xos bo'lsa, "as mad as a hatter" (jinnidek), "devona-savdoyi" (telba) kabi iboralar ekspressiv uslubga mansub [9].

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tahlili ularning aksariyat holatlarda ekvivalentlikka ega emasligini ko'rsatdi. Ya'ni, bir tildagi frazeologik birlikning ikkinchi tilda to'liq ekvivalenti mavjud bo'lmasligi mumkin. Bunga sabab har bir xalqning o'ziga xos milliy-madaniy qarashlari, urf-odatlari va an'analaridir. Masalan, "as wise as Solomon" (Sulaymonday dono) iborasi ingliz tilida faol qo'llaniladi, ammo o'zbek tilida uning to'liq ekvivalenti mavjud emas. Chunki, Sulaymonning donoligi haqidagi tasavvurlar ingliz xalqi ongida kuchliroq shakllangan. Shu bilan birga, "qo'rqqoq sichqonday" iborasi o'zbek tilida keng tarqalgan bo'lsa, ingliz tilida unga mos keladigan ibora yo'q.

Tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim "xarakter" semali frazeologik birliklar bir-biriga yaqin ma'noni ifodalashi mumkin, ammo ular tarkiban farqli komponentlardan tashkil topgan bo'ladi. Masalan, "as stubborn as a

mule" va "echkining shoxidek qaysar" iboralari o'jarlik, qaysarlik ma'nosini ifodalaydi. Ammo ingliz tilidagi iborada "mule" (xachir) komponenti ishtirok etsa, o'zbek tilidagi iborada "echki" komponenti qatnashgan.

Quyidagi jadvalda ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim "xarakter" semali frazeologik birliklarning qiyosiy tahlili keltirilgan:

1-jadval. Ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim "xarakter" semali frazeologik birliklarning qiyosiy tahlili

Ingliz tili	O'zbek tili	Farqli komponentlar	Umumiy ma'no
as brave as a lion	arslon yurak	lion - arslon	jasurlik
as busy as a bee	chumolining inidek	bee - chumoli	mehnatkashlik
as cunning as a fox	tulkining o'lgani ming tanga	fox - tulki	ayyorlik
as patient as Job	Ayubning sabridek	Job - Ayub	sabrlilik
as wise as an owl	boyqushning ko'zidek dono	owl - boyqush	donishmandlik

Ushbu jadvaldan ko'rinib turibdiki, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar bir xil ma'noni turlicha komponentlar yordamida ifodalaydi. Bu esa ularning lingvomadaniy xususiyatlarini ko'rsatuvchi muhim omildir.

Shu bilan birga, ingliz tilidagi "as mad as a hatter", "as happy as a lark", "as weak as a kitten" kabi iboralardagi "hatter" (shlyapachilar), "lark" (to'rg'ay), "kitten" (mushuk bolasi) komponentlarining o'zbek tilidagi muqobillari yo'q. Chunki o'zbek xalqi ongida bu hayvon va kasb-korlar bilan bog'liq xarakter xususiyatlari haqidagi tasavvurlar ingliz xalqiga nisbatan kamroq shakllangan.

Milliy-madaniy omillarga esa muayyan xalqning turmush tarzi, an'analari, urf-odatlarini, diniy va axloqiy qarashlari bilan bog'liq jihatlarni kiritish mumkin. Misol uchun, ingliz tilidagi "as patient as Job" iborasi Bibliyaning Ayub paygambar haqidagi rivoyatlari bilan bog'liq bo'lsa, o'zbek tilidagi "Ayubdan sabr, Yusufdan husn" iborasi islomiy qadriyatlarga asoslanadi.

Bu kabi o'xshash va farqli jihatlarni ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarni qiyosiy o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Taqqoslash asosida aniqlangan lingvomadaniy xususiyatlar tarjima jarayonida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, frazeologik birliklarni tarjima qilishda nafaqat ularning strukturasi va semantikasi, balki madaniy konteksti ham inobatga olinishi lozim.

Xarakter semali frazeologik birliklarning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari tahlil qilinganida, ularning nutqiy muloqotda muhim vazifalarni bajarishi oydinlashadi. Avvalo, bunday frazeologik birliklar nutqimizga obrazlilik, ta'sirchanlik va emotsionallik baxsh etadi. Ular yordamida fikrni lo'nda va yorqin

ifoda etish mumkin. Qolaversa, frazeologik birliklar yordamida shaxsning individual xarakter xususiyatlari yanada bo'rttirib ko'rsatiladi.

Frazeologik birliklar badiiy adabiyotda xarakterlarni individuallashtirishning muhim vositasi hamdir. Adiblar va shoirlar frazeologizmlardan o'z qahramonlarining ichki dunyosi, his-tuygulari va kayfiyatlarini ifodalashda mohirona foydalanadilar. Masalan, Shekspir asarlaridagi qahramonlar nutqida qo'llanilgan "as dead as a doornail", "as easy as lying", "as pure as the driven snow" kabi iboralar personajlarning turli xil xarakter xususiyatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

O'zbek adabiyotidan olib qaraganda, Said Ahmad, O'tkir Hoshimov, Tog'ay Murod kabi yozuvchilarning asarlarida qo'llanilgan "tarvuzi qo'ltig'idan tushgan", "boshiga quyosh tikkaga kelgan", "joni halvoga yetgan" singari xalqona iboralar personajlar xarakterini yorqin va ta'sirchan ifodalashda muhim rol o'ynaydi.

Yuqorida keltirilgan fikr-mulohazalar va misollar ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarni lingvokognitiv aspektda o'rganishning nazariy va amaliy ahamiyatini ko'rsatadi. Bunday tadqiqotlar, bir tomondan, tilshunoslikning frazeologiya, lingvokulturologiya, lingvopragmatika kabi yo'nalishlari uchun yangi material bera olsa, ikkinchi tomondan, tarjimashunoslik, leksikografiya va lingvodidaktika kabi sohalarga ham muhim hissa qo'shadi.

"Xarakter" semali frazeologik birliklarni tadqiq etish jarayonida ularning gender xususiyatlari ham e'tiborga olinishi lozim. zero, ayrim frazeologik birliklar erkak va ayollarning xarakter xususiyatlarini ifodalashga ixtisoslashgan bo'ladi. Masalan, "as meek as a lamb" (qo'zichoqday yuvosh) va "as graceful as a swan" (oqqushday nafis) iboralari ko'proq ayollar xarakteriga nisbatan qo'llanilsa, "as brave as a lion" va "as strong as an ox" iboralari erkaklar xarakteriga nisbatan ishlatiladi.

Shuningdek, bir xil frazeologik birlik erkak va ayollar xarakterini tavsiflashda turlicha ma'no anglatishi mumkin. Masalan, "as cunning as a fox" iborasi erkaklarga nisbatan qo'llanilganda ko'proq ijobiy ma'noni (ayyorlik, tadbirkorlik) ifodalasa, ayollarga nisbatan ishlatilganda salbiy ma'no (hiyla-nayrang, makkorlik) kasb etadi. O'zbek tilidagi "tulkining yugurgani eshigiga qadar" maqoli ham shu xususiyatga ega.

Demak, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning gender xususiyatlarini ham maxsus tadqiq etish ularning lisoniy tabiatini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi. Bunday tadqiqotlar, o'z navbatida, zamonaviy tilshunoslikning lingvokulturologiya, genderologiya, psixolingvistika kabi yo'nalishlari bilan uzviy bog'lanib ketadi.

Yuqoridagi mulohazalarni umumlashtirib aytganda, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tadqiqi qator muhim ilmiy va amaliy natijalarga olib keladi:

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tahlili ular o'rtasidagi o'xshash va farqli jihatlarni aniqlash imkonini beradi. Farqli jihatlari, asosan, frazeologik birliklar tarkibida ishtirok etgan komponentlar va ularning yuzaga kelishida asos bo'lgan milliy-madaniy omillar bilan bog'liq. O'xshash jihatlari esa ularning umumiy ma'nosi, ya'ni inson xarakterining muayyan jihatlari ifodalashga xizmat qilishi bilan izohlanadi. Har ikkala tildagi "xarakter" semali frazeologik birliklarni qiyosiy o'rganish tillararo muloqotni yaxshilash va tarjimashunoslik sohasida muhim ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tahlili shuni ko'rsatdiki, ular nafaqat lisoniy, balki madaniy va psixologik omillar bilan ham chambarchas bog'liq. Frazeologik birliklar muayyan xalqning dunyoqarashi, milliy qadriyatlari va stereotiplarini aks ettiradi [3]. Shu jihatdan olganda, "xarakter" semali frazeologik birliklar ham ingliz va o'zbek xalqlarining xarakter haqidagi tasavvurlarini ifodalovchi muhim manba hisoblanadi.

Masalan, ingliz tilidagi "as busy as a bee" iborasi ingliz xalqining mehnatkashlikni yuksak qadrlaydigan mentalitetini ko'rsatsa, "qo'rqqoq sichqonday" iborasi o'zbek xalqining qo'rqqoqlikka nisbatan salbiy munosabatini ifodalaydi. Bu kabi misollar frazeologik birliklarning shakllanishida milliy-madaniy omillarning ahamiyatini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim "xarakter" semali frazeologik birliklar umumbashariy qadriyatlarni ham aks ettiradi. Masalan, "as brave as a lion" va "arslon yurak" iboralari jasurlikni ulug'lovchi umumiy konseptni ifodalaydi. "As wise as Solomon" va "Luqmoni Hakimday dono" iboralari esa donishmandlikni yuksak qadrlaydigan umumbashariy g'oyani aks ettiradi. Bunday misollar frazeologik birliklarning universallik xususiyatiga ham ega ekanligini ko'rsatadi [10].

Tadqiqot davomida ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning shakllanishida metaforik va metanomik ko'chim usullari faol ekanligi aniqlandi. Metaforik ko'chimga "as cold as ice" (muzday sovuq), "temir xotin" (qat'iyatli ayol) kabi iboralarni misol qilish mumkin. Ular "sovuqlik" va "qattiqlik" belgilarini shaxs xarakteriga ko'chirilishi asosida hosil bo'lgan. Metonimik ko'chimga esa "yuzi yorug'" (beg'ubor, halol), "qo'li ochiq" (saxiy) kabi iboralarni keltirish mumkin. Ularda inson a'zolarining nomlari uning xarakteriga ishora qilish uchun qo'llangan.

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning ma'no doirasi ham diqqatga sazovor. Ular inson xarakterining turli tomonlarini, ya'ni ijobiy va salbiy jihatlari qamrab oladi. Masalan, "as gentle as a lamb" (qo'zichoqdek

yuvosh), "botir yigit" (jasur) kabi iboralar xarakterning ijobiy jihatlariga ishora qilsa, "as greedy as a pig" (cho'chqaday ochko'z), "qarg'a" (noshud, bemaza) kabi iboralar salbiy xislatlarni ifodalaydi. Bu esa har ikkala tilda ham xarakterning har tomonlama talqin etilishini ko'rsatadi [11].

Tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar nutqning turli uslublarida, jumladan, so'zlashuv va badiiy uslubda faol qo'llaniladi. Ular nutqimizga obrazlilik, ta'sirchanlik baxsh etish bilan birga, fikrni lo'nda va yorqin ifodalash imkonini ham beradi. Shu bois bunday frazeologik birliklarning pragmatik va uslubiy xususiyatlari alohida tadqiq etilishi maqsadga muvofiq.

Yuqoridagi mulohazalardan kelib chiqib aytish mumkinki, "xarakter" semali frazeologik birliklar ingliz va o'zbek tillari frazeologik fondining ajralmas qismi sifatida nafaqat lisoniy, balki madaniy, psixologik va pragmatik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning har tomonlama tadqiq etilishi tilshunoslik va tarjimashunoslik sohasi uchun yangi yo'nalishlar ochib berishi shubhasiz.

XULOSA

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning lingvokognitiv tadqiqi quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini berdi:

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar inson xarakterining turli jihatlarini ifodalovchi obrazli vositalar hisoblanadi. Ular tarkibida hayvon va o'simlik nomlari, insonning tashqi ko'rinishi va xatti-harakatlariga oid leksemalar faol qo'llaniladi.

Har ikkala tildagi frazeologik birliklar tarkiban ikki va undan ortiq komponentlardan tashkil topadi hamda umumiy va maxsus qo'llanilish doirasiga ega. Ular uslubiy jihatdan ham neytral va ekspressiv xarakterga ega bo'ladi.

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar ma'lum darajada ekvivalentlikka ega bo'lsa-da, ko'p hollarda ular tarkibidagi komponentlar farqlanadi. Bu esa ularning milliy-madaniy o'ziga xosligini ko'rsatadi.

Ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar metaforik va metonimik ko'chim asosida hosil qilinadi hamda ular orqali shaxsning ijobiy va salbiy xarakteri ifodalanadi.

Tahlillar ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning ma'no doirasi va qo'llanilish xususiyatlari o'rtasida mushtaraklik mavjudligini ko'rsatdi. Shu bilan birga, milliy-madaniy tafovutlar ham aniqlandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklar xalqlarning milliy mentaliteti va dunyoqarashini aks ettiruvchi muhim manba bo'lib, ular lisoniy va madaniy jihatdan bir-birini boyitadi.

Ularni har tomonlama o'rganish tilshunoslik, madaniyatshunoslik va tarjimashunoslik sohalarining dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

Tadqiqot davomida frazeologik birliklarni lingvokognitiv jihatdan o'rganishning nazariy va amaliy ahamiyati yana bir bor o'z isbotini topdi. Kelajakda bu borada olib boriladigan izlanishlar tillararo muloqotni rivojlantirish va tarjima jarayonini takomillashtirishga xizmat qilishi shubhasiz.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek tillaridagi "xarakter" semali frazeologik birliklarning qiyosiy-tipologik tadqiqi ularning lisoniy imkoniyatlari va milliy-madaniy xususiyatlarini yoritishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari frazeologiya va lingvokulturologiya sohalarining nazariy asoslarini boyitish bilan birga, amaliy tarjimashunoslik uchun ham qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Uktamova, M. (2020). DIFFICULTIES OF TEACHING STUDENTS ONLINE. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 1(1), 50-54.
2. Qizi, K. M. K., & Ugli, M. M. M. (2020). Raising motivation in teaching preschool age learners foreign languages. *Вестник науки и образования*, (9-3 (87)), 77-79.
3. Qizi, K. M. K. (2020). Teaching English through games. *Проблемы современной науки и образования*, (3 (148)), 79-82.
4. Kh, K. M., & Mirzaakhmedov, M. M. TEACHING EFL (ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE) IN KINDERGARTEN.
5. Kh, K. M., & Mirzaakhmedov, M. M. RAISING MOTIVATION IN TEACHING PRESCHOOL AGE LEARNERS FOREIGN LANGUAGES.
6. Qizi, K. M. K., & Ugli, M. M. M. (2020). Teaching EFL (English as a foreign language) in kindergarten. *Проблемы современной науки и образования*, (3 (148)), 77-79.
7. Rakhmatullayeva, S. (2023). PROBLEMS OF PRAGMATIC LEARNING OF GRAMMATICAL FORMS. *Science and innovation*, 2(B2), 408-411.
8. Рахматуллаева, Ш. З. (2016). РОЛЬ ЭТНИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ РЕАЛИЗАЦИИ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЗНАЧЕНИЙ ФОРМ СПОСОБА ДЕЙСТВИЯ. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, (6), 61-63.
9. Исмаилова, Ф. Р., & Ахмедова, Н. А. (2022). *Оптимизация пути профилактики язвенной болезни желудка в период пандемии COVID-2019* (Doctoral dissertation, Ташкент).

10. Begimov, O. (2024). GODONIM, GODONIMIY TUSHUNCHALARI VA ULARNING ONOMASTIK MAKONDA TUTGAN O 'RNI. *Евразийский журнал академических исследований*, 4(3 Part 2), 10-15.
11. Begimov, O. (2024). ORONIMIYDDA DOVON VA KO'TAL ATAMALARINING QO'LLANISH XUSUSIYATLARI. *Евразийский журнал академических исследований*, 4(3), 105-110.
12. Begimov, O. T., & Shodmonova, N. I. (2024). BALANDLIK SHAKLINI IFODALOVCHI OROGRAFIK TERMINLAR VA O 'ZBEKISTONNING JANUBIY HUDUDLARIDA ORONIMLARINING YASALISHI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(3), 575-581.
13. Sadikov, E. (2022). Classification of compliments as speech acts and their basic characteristics in Uzbek and English languages. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 25(25).
14. Sadikov, E. (2022). TIL O 'QITISHDA PRAGMATIKA MASALALARI: TA'RIFLAR, TANQIDLAR, TAHLILLAR VA TALQINLAR. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 24(24).
15. Джалолов, Ф. Ф. (2021). Причины низкого усвоения знаний в общеобразовательных средних школах. *Среднеевропейский научный вестник», журнал импакт-фактора*, 11.
16. Rustamova, S., & Mavlonova, S. (2023). THE ROLE OF MULTIMEDIA TOOLS IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Бюллетень студентов нового Узбекистана*, 1(5 Part 2), 63-66.
17. Rustamova, S. A., & Shaxzoda, S. (2023). THE VALUE OF COMMUNICATION IN STUDENTS FORMING CULTURE HISTORICAL BASES. "GERMANY" MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS, 9(1).
18. Yo'ldoshev, B. (2005). Frazeologiya va frazeografiya masalalari. Samarqand: SamDU nashri.